

III gimnazijos klasė (XI kl.)
6 TEMA: Ikimodernių laikų valstybė.

UŽDUOTIS

Parengė Vilniaus Užupio gimnazijos istorijos mokytojas Robertas Ramanauskas

6 TEMA: Ikimodernių laikų valstybė

UŽDUOTIES LAPAS MOKINIUI

I lygis

1 uždutis

Nurodykite teisingą ikimodernių laikų valstybės raidos chronologinę seką (B1.1):

☐	Luominė monarchija
☐	Absoliutinė monarchija
☐	Karinė monarchija
☐	Genčių sąjunga
☐	Centralizuota monarchija
☐	Konstitucinė monarchija
☐	Feodalinis susiskaldymas

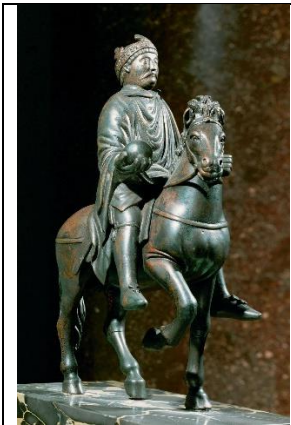
2 uždutis

Paveldima valdžia, sutelkta vienos šeimos, giminės rankose, vadinama (D1.1):

- A. Dinastija
- B. Geneologija
- C. Majoratu
- D. Primogenitūra

3 uždutis

Įvardinkite pateiktas keturias asmenybes ir susiekite jas su atitinkamu valstybės būviu forma (A3.1):

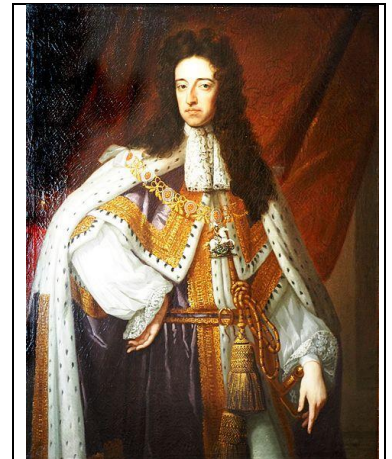
Asmenybė

Asmenybė

Asmenybė

Asmenybė

<input type="text"/>
Valstybės būvis
<input type="text"/>

<input type="text"/>
Valstybės būvis
<input type="text"/>

<input type="text"/>
Valstybės būvis
<input type="text"/>

<input type="text"/>
Valstybės būvis
<input type="text"/>

4 uždutis

Nustatykite, kokia monarchijos forma aprašyta šaltinyje (B1.1) ir remdamiesi šaltiniu ir žiniomis **apibūdinkite** (D3.1) ją trimis bruožais:

XIX A. PIRMOS PUSĖS PRANCŪZŲ POLITOLOGAS A. TOKVILIS APIE VALDŽIOS CENTRALIZACIJĄ

Prancūzijos vykdomosios valdžios centralizacija buvo pasiekusi neregėtą mastą. Buvo panaikinti Generaliniai luomai, [...] siekiant padidinti karaliaus pajamas buvo paskelbtas municipalinių privilegijų išpardavimas, o kaimų pareigūnai tapo greičiau valstybės nei vietinių žmonių atstovais. Provincijų reikalai beveik galutinai buvo perduoti karaliaus pareigūnų žinion.

Siedentop. L. Toqueville, V. 1999. P. 158 – 159

Monarchijos forma _____

I bruožas _____

II bruožas _____

III bruožas _____

II lygis

5 užduotis

Ištrauka iš 1167 m. surašytos sutarties:

Švenčiausios Trejybės vardu [...] Amen. Aš, Liudvikas, Dievo Malone Prancūzijos karalius, skelbiu visiems gyvenantiems dabar ir ateities kartoms, kad mūsų akivaizdoje Šampanės grafas henrikas perleido Savinji lenąBovė vyskupui Bartolomėjui ir jo įpėdiniams. O už šį leną minėtasis vyskupas pažadėjo ir įsipareigojo pristatyti grafui Henrikui vieną riterį bei vykdyti jam teiseną ir teikti kitokias paslaugas [...] bei sutiko, kad taip elgtųsi ir jį pakeisiantys vyskupai. Užrašyta Mante 1167 m. – Įsikūnijusio žodžio metais [...] kanclerio Hugo ranka.

Davies N. Europa. Istorija, V. 2002, P. 324

Atpažinkite, kokį vidurinių amžių visuomenės reiškinių atspindi šaltinis (D1.1)?

Šaltinyje minimas lenas. Pateikite jo sinonimą ir apibrėžimą (D1.2)..

Leno sinonimas _____

Apibrėžimas _____

Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis **ilustruokite**, kas patvirtina jūsų nuomonę apie viduramžių visuomenės bruožą.

6 užduotis

Karolio Didžiojo karalystę ir imperiją valdė keliaujantis karaliaus dvaras, kuris be perstojo kraustėsi iš vienos provincijos į kitą, keli jam pavaldūs dvarai Neustrijoje, Lombardijoje ir Akvitanijoje, bei vietinės valdžios tinklas, susidedantis iš apie 300 *comitates* („grafysčių“), kurių kiekvienai vadovavo imperatoriaus vietininkai („grafai“). Imperatoriaus dvaro darbą prižiūrėjo dvasininkų štabas, kuriam [...] vadovavo [...] mėgstamiausias imperatoriaus patarėjas [...] vienuolis Alkuinas. Vietiniai vyskupai dažnai buvo pasitelkiami grafams prižiūrėti, o *missi dominici* („karaliaus legatai“ – teisininkai, valdininkai) reguliariai lankydavo jiems priskirtas sritis. Teisės ir tvarkos klausimai buvo sprendžiami karaliaus vardu, jo vardu buvo skiriama ir į visas pareigas. Įvestos sidabrinės monetos – svarą sudarė 240 denarų. Pradėjo formuotis tarptautinė valdančioji klasė, jos narius vienijo karaliaus malonė, o dažnai ir vedybiniai ryšiai. [...] galėjo susidaryti įspūdis, kad formuojasi nauja [...] politinė tvarka. Tačiau iš tikrųjų gajūs išliko vietos papročiai, o vietiniai vadai išlaikė didelę dalį savo valdžios.

Davies N. Europa. Istorija, V. 2002, P. 311

Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis, nurodykite, kurių dviejų monarchijos būvių bruožus aprašo istorikas. Kiekvieną jų iliustruokite vienu dviem šaltinio teiginiais (B1.3).

I būvis _____

Bruožai _____

II būvis _____

Bruožai _____

Šaltinyje minimi Karoliui Didžiajam keli pavaldūs dvarai. Kaip vadinamos tokios valdos (D1.1)?

III lygis

7 užduotis

A Šaltinis Sezaris de Sosiūras apie anglų valdžios institucijas. 1903 m.

Anglija, pone, yra viena laimingiausių ir geriausiai valdomų pasaulio tautų. Ji turi karalių, kurio valdžią riboja išmintingi ir protingi įstatymai, karaliui padeda Parlamentas, kurį sudaro dveji rūmai. Aristokratai dvasininkai ir aristokratai pasauliečiai, tai yra karalystės arkivyskupai, vyskupai ir perai, sudaro pirmuosius, arba Aukštuosius Rūmus. Tautos išrinkti atstovai sudaro Bendruomenių, arba Žemuosius rūmus. Savo valia karalius negali nei rinkti naujus mokesčius, nei panaikinti privilegijas, suteiktas tautai, nei atšaukti senuosius įstatymus, nei leisti naujus. Šiam dalykui reikalingas dar ir Parlamentas.

Neiškėlęs bylos pagal tautos įstatymus, karalius negali uždaryti į kalėjimą net privataus asmens, negali atimti jo turtų bei nuteisti myriop. Užtat gali, be Parlamento, skelbti karą, sudaryti taiką, siųsti pasiuntinius, sudaryti sąjungas, sušaukti ir net paleisti Parlamentą, atidėti jo darbą vėlesniam laikui, kai mano tai esant reikalinga. Jis dalija visas karines ir civilines vietas, savo nuožiūra teikia Karalystės pero titulus ir turi daug kitų svarbių teisių. Visuotinai pripažįstama, kad Anglijos karaliai turi visą valdžią, reikalingą tam, kad darytų savo pavaldiniams tiek gero, kiek nori, o daryti bloga jiems neleidžia juos saistantys įstatymai.

Istorija 2. Baltos lankos. Vilnius. 1995. P. 239

B Šaltinis. Anglijos karaliaus Jokūbo I mintys apie monarcho valdžią:

Ir todėl neišvengiamai paaiškėja, kad karaliai sukūrė ir įdiegė įstatymus, o ne įstatymai – karalius. [...] Monarchija yra aukščiausias dalykas žemėje, nes karaliai yra ne tik Dievo pavaduotojai žemėje ir sėdi Dievo soste, bet netgi paties Dievo yra vadinami Dievais. [...] tai, kas susiję su karaliaus valdžios paslaptimi, negali būti teisėtai diskutuojama, nes tai reikštų griežtai kritikuoti valdovų silpnybes ir atimti mistinę pagarbą, priklausančią tiems, kurie sėdi Dievo soste.

Iš istorijos brandos egzamino užduočių

C Šaltinis. Didžioji Laisvių chartija. 1215 m.

Davėme Dievo akivaizdoje savo sutikimą ir šia mūsų chartija patvirtinome už mus ir mūsų paveldėtojus visiems laikams, kad Anglijos bažnyčia būtų laisva ir naudotųsi visomis savo teisėmis ir neliečiamai savo laisvėmis...

Nei skydo pinigai, nei [kokia nors kita] rinkliava neturi būti imama mūsų karalystėje kitaip, kaip tik bendrai nutarus mūsų karalystei, jei tati skirta ne mums iš nelaisvės išpirkti ar mūsų pirmagimiui sūnui į riterius įšventinti, ar mūsų pirmagimei dukteriai už vyro išleisti.

Londono miestas privalo turėti visas savo senąsias laisves ir laisvuosius papročius tiek sausumoje, tiek ir vandenyse. Be to, mes pageidaujame ir maloningai leidžiame, kad visi kiti miestai ir pilys, ir miesteliai, ir uostai turėtų visas laisves ir savo laisvuosius papročius.

O kad visa karalystė nutartų, kada reikia imti rinkliavas, išskyrus tuos tris atvejus, arba apdėti skydo mokesčiais, mes liepsime sušaukti arkivyskopus, vyskopus ir abatus, grafus ir vyresnius baronus mūsų laiškais kiekvieną atskirai ir, be to, liepsime sušaukti bendrai, per mūsų šerifus (karaliaus skirtas grafystės valdytojas) ir beilifus (karaliaus patikėtinis), visus tuos, kurie tiesiogiai mums pavaldūs.

Nė vienas laisvasis žmogus nebus suimtas ir pasodintas į kalėjimą, arba atimtas jo turtas, arba paskelbtas už įstatymo ribų, arba ištremtas, arba kuriuo nors [...] kitu būdu nuskriaustas, ir mes neužpulsime jo ir nepasišimsime prieš jį [žmonių] kitaip, kaip pagal teisėtą šalies įstatymą.

Istorija 2. Baltos lankos. Vilnius. 1995. P. 85

Remdamiesi A,B, C šaltiniais ir žiniomis nustatykite dvi karaliaus valdžios raidos tendencijas ir jas susiekite su atitinkamais šaltiniais. (A2.3)

I tendencija _____ šaltinis/-iai _____

II tendencija _____ šaltinis/-iai _____

Nustatę, kuriuose šaltiniuose karaliaus valdžios raidos tendencijos panašios, išskirkite faktus, įrodančius šį panašumą. (B1.3)
Faktai _____

Nurodykite ir paaiškinkite, kuriuose trijose Europos valstybės XVI – XVIII a. įsitvirtino antroji tendencija. (B2.3)

Įvertinkite Anglijos Karalystėje įsitvirtinusios tendencijos svarbą pačiai valstybei ir Europai. Koks tos tendencijos ryšys su šiandiena? (B1.3)

Svarba Anglijai _____

Svarba Europai _____

Ryšys su šiandiena _____

Įvertinkite A šaltinio autoriaus nuomonę, kad „Anglija, pone, yra viena laimingiausių ir geriausiai valdomų pasaulio tautų“. (C1.3)

Remdamiesi B šaltiniu ir žiniomis, paaiškinkite, kokios priežastys ir istorinės aplinkybės lėmė, kad karaliaus Jokūbo I nuostata dėl karaliaus valdžios neįsitvirtino Anglijos politiniame gyvenime. (C2.3)

Priežastys _____

Aplinkybės _____

Didžioji Laisvių chartija (C šaltinis) istorikų laikoma vienu esminių Europos dokumentų, davusių pradžią konstitucinei teisei formuotis. Savarankiškai atlikę tyrimą, įrodykite šį teiginį. (C3.3).

8 užduotis

A šaltinis. Markizas de Buijė (de Bouille), Memuarai, 1822

Karaliaus dvare dar gali išgirsti [...] vieną kitą didingą vardą, bylojantį apie didingus žmones, kurie jį išgarsimo [...]. Provincijose tebėra viena kita šeima, išlikusi gyva ir išlaikiusi autoritetą vien dėl to, kad išsaugojo tėvoniją [...] dėl to, kad atstatė tėvų prarastą turtą vedybomis su plebėjų šeimomis. Likusi senosios bajorijos dalis nyko skurde ir panašėjo į seną laiko sužalotą ažuolą, iš kurio lieka grynas kamienas. Nebešaukiama nei į karo tarnybą, nei į Provincijos luomus, nei į visos karalystės Generalinius luomus, ji prarado savo ankstesnę vietą hierarchijoje. Tiesa, kai kurios įžymios ir senos giminės išlaikė garbės titulus [...]. Didžioji didžiųjų tituluotų žemių dalis tapo finansininkų, pirklių ar jų palikuonių nuosavybe. Pagaliau bajorija nuo kitų piliečių klasių skyrėsi vien karaliaus teikiamomis malonėmis ir atleidimais nuo mokesčių, ne tiek naudingais jai pačiai, kiek brangiai kainuojančiais valstybei ir piktinančiais liaudį. Buvusio orumo ir ankstesnės jai rodomos pagarbos bajorija neišsaugojo. [...] Tokia buvo bajorijos padėtis karalystėje, išimtį sudarė Bretanė ir keletas provincijų, kur ji dar turėjo kai kurių garbės privilegijų. [...]

Taiga bajorija, netekdama tos savo išimtinės teisės spręsti, kuri būtina monarchijoje, gavo privilegijų, kenksmingų visuomenei.

Istorija 2. Baltos lankos. Vilnius. 1995. P. 233

B šaltinis. Ponų tarybos santykiai su eiliniaus bajorais

Kadangi vienokia santvarka (ordinatio) yra Lenkijos karalystėje ir kitokia Lietuvos Didžiojoje kunigaikštystėje, todėl būtina, jog skirtingi įpročiai ir skirtingos jų atžvilgiu nuostatos. [...] Mūsų [valstybėje] seimai vyksta visai kitaip: ką nusprendžia Karališkoji Didenybė ir ponai, tą būtinai privalo vykdyti mūsų bajorai. Mes kviečiame į savo seimus bajoriją, iš dalies dėl pagarbos, o kita vertus, kad visi žinotų, ką nusprendėme. Kas pasakytina apie gynybą, tinka ir teisei: vienoks požiūris į ją lenkų ponų ir kitoks mūsų.

LDK kanclerio Alberto Goštauto memorialas karalienei Bonai, 1536 m.

C šaltinis. Ademaras iš Šabano (Ademar de Chabannes), Kronika, X-XI a.

Tuo metu Perigoro grafas Adalbertas kovėsi prie Puatjė jie paklausė ir nugalėjo. Po apsiausties, paėmus Turą, jis atidavė jį Fulkui, Anžu grafiui. Tačiau pastarasis netruko atstumti nuo savęs gyventojus, ir į miestą įžengė Šampanės grafas Edas.

Adalbertas vėl apsupo miestą; tada karalius Hugas Kapetas ir jo sūnus Robertas pagrasino jam karu; ta proga jie paklausė: „Kas tave padarė grafu?“. Adalbertas atkirto: „Kas jus padarė karaliais?“
Istorija 2. Baltos lankos. Vilnius. 1995. P. 83

Susiekite kiekvieną šaltinį su atitinkama monarchijos raidos stadija ir apibrėžkite bajorijos padėtį. (A2.3)

A šaltinis

Monarchijos stadija _____

Bajorijos padėtis _____

B šaltinis

Monarchijos stadija _____

Bajorijos padėtis _____

C šaltinis

Monarchijos stadija _____

Bajorijos padėtis _____

Kiekvieną iš pateiktų šaltinių susiekite su garsiu monarchu ir išskirkite esminį jo valdymo bruožą. (A3.3)

A šaltinis. Monarchas _____

Bruožas _____

B šaltinis. Monarchas _____

Bruožas _____

C šaltinis. Monarchas _____

Bruožas _____

A šaltinyje rašoma apie Prancūzijos bajorijos nuosmūį. Kokie du teiginiai tai įrodo? Koks buvo šio nuosmūio socialinis padarinys? (A2.3)

I teiginys _____

II teiginys _____

Socialinis padarinys _____

Remdamiesi B šaltiniu ir žiniomis, nurodykite pagrindinį Lenkijos karalystės ir LDK valdymo skirtumą. Kokias pasekmes tas skirtumas sukels abiejų valstybių istorijoje? (A1.3)

Skirtumas _____

Pasekmės _____

C šaltinyje aprašytas įžūlus vasalo elgesys su karaliumi. Įvertinkite esminę aplinkybę, lėmusią grafo Adalberto įžulumą.

Aplinkybė _____

IV lygis

9. Sukurkite Šventosios Romos imperijos valdymo aprašymą. Padarykite išvadas, kodėl ši valstybė nesitransformavo į centralizuotą monarchiją. (C3.4)

10.

Išnagrinėkite istorijos šaltinį:

A šaltinis. Tloras Lionietis. Skundas dėl imperijos padalijimo (C2.4):

[...] nacija švietė visam pasauliui. Užsienio karalystės – graikai, barbarai, ir Lacijaus senatas – siuntė į ją pasiuntinius, Romulo gentis [...] – karalystės motina – buvo pajungta šiai šaliai; ten jos galva, stipria Kristaus parama, gavo savo diademą, kaip apaštališką dovaną (...) bet dabar nusmukusi ši didi valstybė iškart neteko ir savo spindesio, ir imperijos vardo; valstybė, dar neseniai buvusi vieninga, padalinta į tris dalis, ir nieko jau negalima laikyti imperatoriumi; vietoj valdovo – smulkūs valdytojai, vietoj valstybės – tik vienas sklypelis. Dievo ganytojai, pratę susirinkti, nebegali daugiau padalytoje valstybėje rengti sinodų, nebėra liaudies susirinkimo, nebėra įstatymų. Kas gi nutiko tautoms prie Dunojaus, prie Reino, prie Ronos, prie Luaros ir prie Po? Visos jos, nuo seno sujungtos santaikos saitais, dabar, nutrūkus sąjungai, bus draskomos apgailėtinų kivirčų

(...) tuo metu, kai imperija plėšoma į skutus, žmonės linksminasi ir vadina sandora tokią dalykų tvarką, kuri neužtikrina nė vienos iš sandoros gėrybių.

E. Bakonis. J. Janušas. Lietuva ir pasaulis. K. Šviesa. 2001. P.154

Papildomas B šaltinis. Britų istorikas N. Davies vertina Karolio Didžiojo imperijos suirimą

Karolio Didžiojo dvasia buvo vienijanti karalystės jėga. Dėl palikimo iškart susikibo jo sūnūs ir vaikaičiai. Daugybę kartų pasidalyta, valstybė greit subyrėjo. 817 m. Acheno dalybos sukėlė pilietinį karą; 843 metais, po ilgai trukusių šeimyninių skerdynių, Verdeno sutartimi valstybę į tris dalis pasidalino like gyvi jo vaikaičiai. Karolis Plikagalvis gavo vakarinę, romaniškąją, dalį – Neustriją, Akvitaniją, vakarinę Burgundiją ir Ispanijos marką. Italijos karaliui Lotarui I atiteko imperatoriaus titulas ir „Vidurinioji karalystė“, susidedanti iš Austrazijos, rytinės Burgundijos, Provanso ir Italijos. Liudvikas Vokietis gavo rytinę, smarkiai germanišką, imperijos dalį. Verdeno sutartis sukūrė ir būsimosios Vokietijos, ir būsimosios Prancūzijos branduolį. O „Vidurinioji karalystė“ taip ir liko amžinų nesutarimų tarp šių trijų paveldėtojų priežastimi. Tad Karolio Didžiojo galutinis palikimas yra ne tik trapios vienybės, bet ir nesibaigiančių kovų perspektyvos pavyzdys.

Davies N. Europa. Istorija, V. 2002, P. 317

Kokiam įvykiui skirtas šis dokumentas? Nurodykite jo datą.

Įvykis _____

Data _____

Kokio luomo dokumento autorius? Dviem argumentais atsakymą pagrįskite.

Luomas _____

I argumentas _____

II argumentas _____

Kas yra nacija ir „*Romulo gentis*“, minima dokumente?

Nacija _____

Romulo gentis _____

Paaiškinkite pabrauktus žodžius. Apie kokią istorinę asmenybę kalbama šaltinyje?

Asmenybė _____

Paaiškinimas _____

A šaltinyje yra minimos trys dalys, kurios vėliau tapo trijų reikšmingų šiuolaikinės Europos valstybių branduoliu.

Įvardinkite šias tris valstybes

Valstybės _____

Remdamiesi paskutiniu A šaltinio sakiniu, įvertinkite autoriaus požiūrį į aprašomą įvykį? Kokio aspekto šaltinio autorius nesugebėjo įvertinti? Kokia politinė idėja vis dar buvo gyva IX a. išsilavinusių žmonių sąmonėje? Paaiškinkite tos idėjos priežastis

Požiūris _____

Aspektas _____

Politinė idėja _____

Idėjos priežastys _____

Palyginę A šaltinio ir papildomo B šaltinio tekstus, išskirkite viduramžių ir šių laikų įvykių vertinimo panašumus ir skirtumus. Padarykite išvadą, kokios dvi esminės priežastys lemia šiuos skirtumus

Panašumai _____

Skirtumai _____

Išvada _____

Temos apibendrinamoji užduotis III lygis (A3.3).

Pasirinkti vieną iš temos „Išimodernių laikų Valstybė“ istorinių asmenybių ir įvertinti ją pagal šiuos kriterijus:

- a. asmenybės veiklos asmeninius motyvai,
- b. asmenybės charakteristika,
- c. valstybės politika,
- d. to meto pasaulėžiūra,
- e. asmenybės reikšmė įvairioms socialinėms grupėms,
- f. skirtingi to meto ar dabarties požiūriai (interpretacijos) į pasirinktą istorinę asmenybę,
- g. asmenybės svarbos, veiklos rezultatų vertinimas,
- h. istorinės asmenybės vertinimo sąlygiškumas, atsižvelgiant į istorines aplinkybes ar socialines sąlygas, jų nulemtas vertinimas iš įvairių perspektyvų.

Istorinės asmenybės:

1. Jonas Bežemis,
2. Karolis Didysis,
3. Liudvikas XIV,
4. Otonas I,
5. Pilypas IV Gražusis,
6. Vilhelmas Oranietis

MOKYTOJUI SKIRTAS UŽDUOTIES SU GALIMAI TEISINGAIS MOKINIŲ ATSAKYMAI LAPAS

KOMENTARAS:

PAVYZDYS

Nustatykite, kokia monarchijos forma aprašyta šaltinyje (B1.1) ir remdamiesi šaltiniu ir žiniomis **apibūdinkite** (D3.1) ją trimis bruožais:

XIX a. pirmos pusės prancūzų politologas A. Tokvilis apie valdžios

Prancūzijos vykdomosios valdžios centralizacija buvo pasiekusi neregėtą mastą. Buvo panaikinti Generaliniai luomai, [...] siekiant padidinti karaliaus pajamas buvo paskelbtas municipalinių privilegijų išpardavimas, o kaimų pareigūnai tapo greičiau valstybės nei vietinių žmonių atstovais. Provincijų reikalai beveik galutinai buvo perduoti karaliaus pareigūnų žinion.

Siedentop. L. Toqueville, V. 1999. P. 158 – 159

Monarchijos forma Absoliutinė monarchija

I bruožas *Istatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžia sutelkta valdovo rankose.*

II bruožas *Panaikinti Generaliniai luomai.*

III bruožas *Kaimų pareigūnai tapo valstybės atstovais, išaugo biurokratija.*

PAAIŠKINIMAI:

PASTORINTU ŠRIFTU UŽRAŠYTOS BŪTINOS STRUKTŪRINĖS KLAUSIMO DALYS

PASVIRU ŠRIFTU PARAŠYTAS GALIMAS TEISINGAS MOKINIO ATSAKYMAS/ATSAKYMO DALIS

(D3.1) – užduoties pasiekimų lygis ir požymiai

I lygis

1 užduotis

Nurodykite teisingą ikimodernių laikų valstybės raidos chronologinę seką (B1.1):

5	Luominė monarchija
6	Absoliutinė monarchija
2	Karinė monarchija
1	Genčių sjunga
4	Centralizuota monarchija
7	Konstitucinė monarchija
3	Feodalinis susiskaldymas

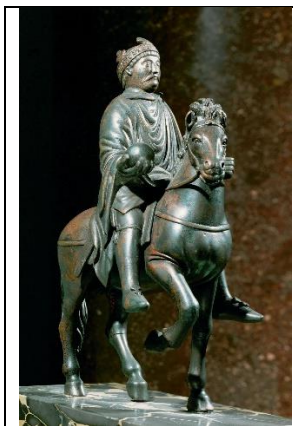
2 užduotis

Paveldima valdžia, sutelkta vienos šeimos, giminės rankose, vadinama (D1.1):

- A. Dinastija
- B. Geneologija
- C. Majoratu
- D. Primogenitūra

3 užduotis

Įvardinkite pateiktas keturias asmenybes ir susiekite jas su atitinkama valdymo forma (A3.1):

Asmenybė

Karolis Didysis

Valstybės būvis

Karinė monarchija

Asmenybė

Pilypas IV Gražusis

Valstybės būvis

Centralizuota monarchija

Asmenybė

Liudvikas XIV

Valstybės būvis

Absoliutinė monarchija

Asmenybė

Vilhelmas III Oranietis

Valstybės būvis

Konstitucinė (parlamentinė) monarchija

II lygis

4 užduotis

Nustatykite, kokia monarchijos forma aprašyta šaltinyje (B1.1) ir remdamiesi šaltiniu ir žiniomis **apibūdinkite** (D3.1) ją trimis bruožais:

XIX a. pirmos pusės prancūzų politologas A. Tokvilis apie valdžios

Prancūzijos vykdomosios valdžios centralizacija buvo pasiekusi neregėtą mastą. Buvo panaikinti Generaliniai luomai, [...] siekiant padidinti karaliaus pajamas buvo paskelbtas municipalinių privilegijų išpardavimas, o kaimų pareigūnai tapo greičiau valstybės nei vietinių žmonių atstovais. Provincijų reikalai beveik galutinai buvo perduoti karaliaus pareigūnų žinion. Siedentop. L. Toqueville, V. 1999. P. 158 – 159

Monarchijos forma Absoliutinė monarchija

I bruožas *Istatymų leidžiamoji, vykdomoji ir teisminė valdžia sutelkta valdovo rankose.*

II bruožas *Panaikinti Generaliniai luomai.*

III bruožas *Kaimų pareigūnai tapo valstybės atstovais, išaugo biurokratija.*

5 užduotis

Ištrauka iš 1167 m. surašytos sutarties:

Švenčiausios Trejybės vardu [...] Amen. Aš, Liudvikas, Dievo Malone Prancūzijos karalius, skelbiu visiems gyvenantiems dabar ir ateities kartoms, kad mūsų akivaizdoje Šampanės grafas henrikas perleido Savinji lenąBovė vyskupui Bartolomėjui ir jo įpėdiniams. O už šį leną minėtasis vyskupas pažadėjo ir įsipareigojo pristatyti grafui Henrikui vieną riterį bei vykdyti jam teiseną ir teikti kitokias paslaugas [...] bei sutiko, kad taip elgtųsi ir jį pakeisiantys vyskupai. Užrašyta Mante 1167 m. – Įsikūnijusio žodžio metais [...] kanclerio Hugo ranka.

Davies N. Europa. Istorija, V. 2002, P. 324

Atpažinkite, kokį vidurinių amžių visuomenės reiškinių atspindį šaltinis (D1.1)?

Reiškinys *Vasalitetas*

Šaltinyje minimas lenas. Pateikite jo sinonimą ir apibrėžimą (D1.2).

Leno sinonimas *Feodas*

Apibrėžimas *Feodas (lenas) – tai paveldima žemės valda su priklausomais žmonėmis, kurių suteikia senjoras vasalui už karo tarnybą.*

Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis iliustruokite, kas patvirtina jūsų nuomonę apie viduramžių visuomenės bruožą. (D3.2)

Vyskupas pažadėjo ir įsipareigojo pristatyti grafui Henrikui vieną riterį bei vykdyti jam teiseną ir teikti kitokias paslaugas [...] bei sutiko, kad taip elgtųsi ir jį pakeisiantys vyskupai.

6 užduotis

Karolio Didžiojo karalystę ir imperiją valdė keliaujantis karaliaus dvaras, kuris be perstojo kraustėsi iš vienos provincijos į kitą, keli jam pavaldūs dvarai Neustrijoje, Lombardijoje ir Akvitanijoje, bei vietinės valdžios tinklas, susidedantis iš apie 300 *comitates* („grafysčių“), kurių kiekvienai vadovavo imperatoriaus vietininkai („grafai“). Imperatoriaus dvaro darbą prižiūrėjo dvasininkų štabas, kuriam [...] vadovavo [...] mėgstamiausias imperatoriaus patarėjas [...] vienuolis Alkuinas. Vietiniai vyskupai dažnai buvo pasitelkiami grafams prižiūrėti, o *missi dominici* („karaliaus legatai“ – teisininkai, valdininkai) reguliariai lankydavo jiems priskirtas sritis. Teisės ir tvarkos klausimai buvo sprendžiami karaliaus vardu, jo vardu buvo skiriama ir į visas pareigas. Įvestos sidabrinės monetos – svarą sudarė 240 denarų. Pradėjo formuotis tarptautinė valdančioji klasė, jos narius vienijo karaliaus malonė, o dažnai ir vedybiniai ryšiai. [...] galėjo susidaryti įspūdis, kad formuojasi nauja [...] politinė tvarka. Tačiau iš tikrųjų gajūs išliko vietos papročiai, o vietiniai vadai išlaikė didelę dalį savo valdžios.

Davies N. Europa. Istorija, V. 2002, P. 311

Remdamiesi šaltiniu ir žiniomis, nurodykite, kurių dviejų monarchijos būvių bruožus aprašo istorikas. Kiekvieną jų iliustruokite vienu dviem šaltinio teiginiais (B1.3).

I būvis *Akstyvoji (karinė) monarchija*

Bruožai *Karolio Didžiojo karalystę ir imperiją valdė keliaujantis karaliaus dvaras, kuris be perstojo kraustėsi iš vienos provincijos į kitą, gajūs išliko vietos papročiai, o vietiniai vadai išlaikė didelę dalį savo valdžios.*

II būvis *Centralizuota monarchija*

Bruožai *Teisės ir tvarkos klausimai buvo sprendžiami karaliaus vardu, jo vardu buvo skiriama ir į visas pareigas Karaliaus legata reguliariai lankydavo jiems priskirtas sritis, Įvestos sidabrinės monetos – svarą sudarė 240 denarų.*

Šaltinyje minimi Karoliui Didžiajam keli pavaldūs dvarai. Kaip vadinamos tokios valdos (D1.1)?

Karaliaus valdovų pavadinimas *Domenas*

III lygis

7 užduotis

A Šaltinis Sezaris de Sosiūras apie anglų valdžios institucijas. 1903 m.

Anglija, pone, yra viena laimingiausių ir geriausiai valdomų pasaulio tautų. Ji turi karalių, kurio valdžią riboja išmintingi ir protingi įstatymai, karaliui padeda Parlamentas, kurį sudaro dveji rūmai. Aristokratai dvasininkai ir aristokratai pasauliečiai, tai yra karalystės arkivyskupai, vyskupai ir perai, sudaro pirmuosius, arba Aukštuosius Rūmus. Tautos išrinkti atstovai sudaro Bendruomenių, arba Žemuosius rūmus. Savo valia karalius negali nei rinkti naujus mokesčius, nei panaikinti privilegijas, suteiktas tautai, nei atšaukti senuosius įstatymus, nei leisti naujus. Šiam dalykui reikalingas dar ir Parlamentas.

Neiškėlęs bylos pagal tautos įstatymus, karalius negali uždaryti į kalėjimą net privataus asmens, negali atimti jo turtų bei nuteisti myriop. Užtat gali, be Parlamento, skelbti karą, sudaryti taiką, siųsti pasiuntinius, sudaryti sąjungas, sušaukti ir net paleisti Parlamentą, atidėti jo darbą vėlesniam laikui, kai mano tai esant reikalinga. Jis dalija visas karines ir civilines vietas, savo nuožiūra teikia Karalystės pero titulus ir turi daug kitų svarbių teisių. Visuotinai pripažįstama, kad Anglijos karaliai turi visą valdžią, reikalingą tam, kad darytų savo pavaldiniams tiek gero, kiek nori, o daryti bloga jiems neleidžia juos saistantys įstatymai.

Istorija 2. Baltos lankos. Vilnius. 1995. P. 239

B Šaltinis. Anglijos karaliaus Jokūbo I mintys apie monarcho valdžią:

Ir todėl neišvengiamai paaiškėja, kad karaliai sukūrė ir įdiegė įstatymus, o ne įstatymai – karalius. [...] Monarchija yra aukščiausias dalykas žemėje, nes karaliai yra ne tik Dievo pavaduotojai žemėje ir sėdi Dievo soste, bet netgi paties Dievo yra vadinami Dievais. [...] tai, kas susiję su karaliaus valdžios paslaptimi, negali būti teisėtai diskutuojama, nes tai reikštų griežtai kritikuoti valdovų silpnybes ir atimti mistinę pagarbą, priklausančią tiems, kurie sėdi Dievo soste.

Iš istorijos brandos egzamino užduočių

C Šaltinis. Didžioji Laisvių chartija. 1215 m.

Davėme Dievo akivaizdoje savo sutikimą ir šia mūsų chartija patvirtinome už mus ir mūsų paveldėtojus visiems laikams, kad Anglijos bažnyčia būtų laisva ir naudotųsi visomis savo teisėmis ir neliečiamai savo laisvėmis...

Nei skydo pinigai, nei [kokia nors kita] rinkliava neturi būti imama mūsų karalystėje kitaip, kaip tik bendrai nutarus mūsų karalystei, jei tatai skirta ne mums iš nelaisvės išpirkti ar mūsų pirmagimiui sūnui į riterius įšventinti, ar mūsų pirmagimei dukteriai už vyro išleisti.

Londono miestas privalo turėti visas savo senąsias laisves ir laisvuosius papročius tiek sausumoje, tiek ir vandenyse. Be to, mes pageidaujame ir maloningai leidžiame, kad visi kiti miestai ir pilys, ir miesteliai, ir uostai turėtų visas laisves ir savo laisvuosius papročius.

O kad visa karalystė nutartų, kada reikia imti rinkliavas, išskyrus tuos tris atvejus, arba apdėti skydo mokesčiais, mes liepsime sušaukti arkivyskopus, vyskopus ir abatus, grafus ir vyresnius baronus mūsų laiškais kiekvieną atskirai ir, be to, liepsime sušaukti bendrai, per mūsų šerifus (karaliaus skirtas grafystės valdytojas) ir beilifus (karaliaus patikėtinis), visus tuos, kurie tiesiogiai mums pavaldūs.

Nė vienas laisvasis žmogus nebus suimtas ir pasodintas į kalėjimą, arba atimtas jo turtas, arba paskelbtas už įstatymo ribų, arba ištremtas, arba kuriuo nors [...] kitu būdu nuskriaustas, ir mes neužpulsime jo ir nepasišimsime prieš jį [žmonių] kitaip, kaip pagal teisėtą šalies įstatymą.

Istorija 2. Baltos lankos. Vilnius. 1995. P. 85

Remdamiesi A,B, C šaltiniais ir žiniomis nustatykite dvi karaliaus valdžios raidos tendencijas ir jas susiekite su atitinkamais šaltiniais. (A2.3)

I tendencija *karaliaus valdžios apribojimas šaltinis/-iai A, C*

II tendencija *Absoliutinė karaliaus valdžia šaltinis/-iai B*

Nustatę, kuriuose šaltiniuose karaliaus valdžios raidos tendencijos panašios, išskirkite faktus, įrodančius šį panašumą. (B1.3)

Faktai *Abiejuose šaltiniuose minima, kad karalius mokesčius ir kitus nutarimus priims tik su aukštosios dvasininkijos ir perų (Parlamento) pritarimu, įtvirtinamas asmens neliečiamybės principas.*

Nurodykite ir paaiškinkite, kuriuose trijose Europos valstybės XVI – XVIII a. įsitvirtino antroji tendencija. (B2.3)

Absoliutizmo tendencija įsitvirtino Austrijoje, Prancūzijoje, Prūsijoje. Šiose valstybėse karalius siekė apriboti aristokratijos ir Bažnyčios įtaką valstybės gyvenime.

Įvertinkite Anglijos Karalystėje įsitvirtinusios tendencijos svarbą pačiai valstybei ir Europai. Koks tos tendencijos ryšys su šiandiena? (B1.3)

Svarba Anglijai *Anglijoje (Jungtinėje karalystėje) iki mūsų dienų išliko monarchija ir ji lieka populiari tarp piliečių. Monarcho valdžios apribojimas taip pat lėmė demokratinio valstybės valdymo tradicijai susiformuoti.*

Svarba Europai *Anglijos politinė sistema tapo pavyzdžiu Apšvietos siekiamas apriboti absoliutinę monarcho valdžią. Jos pavyzdžiu Š.L. de Monteskyje pateikė konstitucinės monarchijos koncepciją. Žodis „parlamentas“ tapo bendrinium, kuriuo vadinama įstatymų leidžiamoji valdžia.*

Ryšys su šiandiena *Visos Europoje išlikusios monarchijos yra konstitucinės/parlamentinės monarchijos, kuriose karaliaus padėtis panaši į JK monarcho galias.*

Įvertinkite A šaltinio autoriaus nuomonę, kad „Anglija, pone, yra viena laimingiausių ir geriausiai valdomų pasaulio tautų“. (C1.3)

Autorius mano, kad Anglijos politinė sistema yra pavyzdinė, nes užtikrina demokratinį valdymo būdą ir garantuoja žmogaus teises.

Remdamiesi B šaltiniu ir žiniomis, paaiškinkite, kokios priežastys ir istorinės aplinkybės lėmė, kad karaliaus Jokūbo I nuostata dėl karaliaus valdžios neįsitvirtino Anglijos politiniame gyvenime. (C2.3)

Priežastys *Jau nuo Didžios Laisvės chartijos priėmimo laikų Anglijoje susiformavo karaliaus valdžios ribojimo politinė tradicija, kurios monarchai nepajėgė*

Aplinkybės *Po 1688 m. „Šlovingosios revoliucijos“ buvo nušalintas į absoliutizmą linkęs karalius Jokūbas I, o naujasis karalius Vilhelmas III Oranietis 1689 m. paskelbė Teisių bilį, kuriuo buvo įtvirtinta parlamentinė monarchija.*

Didžioji Laisvių chartija (C šaltinis) istorikų laikoma vienu esminių Europos dokumentų, davusių pradžią konstitucinei teisei formotis. Savarankiškai atlikę tyrimą, įrodykite šį teiginį. (C3.3).

Mokiniai, gali palyginti LR Konstituciją ir Didžiąją Laisvės chartiją ir sudaryti palyginamąją lentelę ir padaryti išvadas.

8 užduotis

A šaltinis. Markizas de Buijė (de Bouille), Memuarai, 1822

Karaliaus dvare dar gali išgirsti [...] vieną kitą didingą vardą, bylojantį apie didingus žmones, kurie jį išgarsino [...]. Provincijose tebėra viena kita šeima, išlikusi gyva ir išlaikiusi autoritetą vien dėl to, kad išsaugojo tėvoniją [...] dėl to, kad atstatė tėvų prarastą turtą vedybomis su plebėjų šeimomis. Likusi senosios bajorijos dalis nyko skurde ir panašėjo į seną laiko sužalotą ažuolą, iš kurio lieka grynas kamienas. Nebešaukiama nei į karo tarnybą, nei į Provincijos luomus, nei į visos karalystės Generalinius luomus, ji prarado savo ankstesnę vietą hierarchijoje. Tiesa, kai kurios įžymios ir senos giminės išlaikė garbės titulus [...]. Didžioji didžiųjų tituluotų žemių dalis tapo finansininkų, pirklių ar jų palikuonių nuosavybe. Pagaliau bajorija nuo kitų piliečių klasių skyrėsi vien karaliaus teikiamomis malonėmis ir atleidimais nuo mokesčių, ne tiek naudingais jai pačiai, kiek brangiai kainuojančiais valstybei ir piktinančiais liaudį. Buvusio orumo ir ankstesnės jai rodomos pagarbos bajorija neišsaugojo. [...] Tokia buvo bajorijos padėtis karalystėje, išimtį sudarė Bretanė ir keletas provincijų, kur ji dar turėjo kai kurių garbės privilegijų. [...]

Taiga bajorija, netekdama tos savo išimtinės teisės spręsti, kuri būtina monarchijoje, gavo privilegijų, kenksmingų visuomenei.

Istorija 2. Baltos lankos. Vilnius. 1995. P. 233

B šaltinis. Ponų tarybos santykiai su eiliniaais bajorais

Kadangi vienokia santvarka (ordinatio) yra Lenkijos karalystėje ir kitokia Lietuvos Didžiojoje kunigaikštystėje, todėl būtina, jog skirtingi įpročiai ir skirtingos jų atžvilgiu nuostatos. [...] Mūsų [valstybėje] seimai vyksta visai kitaip: ką nusprendžia Karališkoji Didenybė ir ponai, tą būtinai privalo vykdyti mūsų bajorai. Mes kviečiame į savo seimus bajoriją, iš dalies dėl pagarbos, o kita vertus, kad visi žinotų, ką nusprendėme. Kas pasakytina apie gynybą, tinka ir teisei: vienoks požiūris į ją lenkų ponų ir kitoks mūsų.

LDK kanclerio Alberto Goštauto memorialas karalienei Bonai, 1536 m.

C šaltinis. Ademaras iš Šabano (Ademar de Chabannes), Kronika, X-XI a.

Tuo metu Perigoro grafas Adalbertas kovėsi prie Puatjė jie paklausė ir nugalėjo. Po apsiausties, paėmus Turą, jis atidavė jį Fulkui, Anžu grafui. Tačiau pastarasis netruko atstumti nuo savęs gyventojus, ir į miestą įžengė Šampanės grafas Edas. Adalbertas vėl apsupo miestą; tada karalius Hugas Kapetas ir jo sūnus Robertas pagrasino jam karu; ta proga jie paklausė: „Kas tave padarė grafu?“. Adalbertas atkirto: „Kas jus padarė karaliais?“

Istorija 2. Baltos lankos. Vilnius. 1995. P. 83

Susiekite kiekvieną šaltinį su atitinkama monarchijos raidos stadija ir apibrėžkite bajorijos padėtį. (A2.3)

A šaltinis

Monarchijos stadija *Absoliutinė monarchija*

Bajorijos padėtis *Visiškai priklausoma nuo monarcho malonės, praradusi ekonominę, karinę ir politinę svarbą.*

B šaltinis

Monarchijos stadija *Centralizuota monarchija*

Bajorijos padėtis *Bajorai tampa tiesioginiais karaliaus vasalais, išlaikydami luomo statusą.*

C šaltinis

Monarchijos stadija *Ankstyvoji (karinė) monarchija*

Bajorijos padėtis *Stambiausi karaliaus vasalai savo ekonomine ir politine galia prilygsta ar net lenkia karalių. Vasaliniai santykiai lemia valstybės decentralizaciją ir nominalią karaliaus valdžią.*

Kiekvieną iš pateiktų šaltinių susiekite su garsiu monarchu ir išskirkite esminį jo valdymo bruožą. (A3.3)

A šaltinis. *Monarchas Liudvikas XIV*

Bruožas *Monarcho asmens ir valstybės sutapatinimas, milžiniška valdžios centralizacija ir koncentracija karaliaus rankose.*

B šaltinis. *Monarchas Pilypas IV Gražusis*

Bruožas *Išauga karaliaus domeno teritorija, formuojasi karaliaus apmokamas biurokratinis aparatas.*

C šaltinis. *Monarchas Karolis Didysis*

Bruožas *Formuojasi vasaliniais santykiais grįsta valstybės valdymo sistema.*

A šaltinyje rašoma apie Prancūzijos bajorijos nuosmūkį. Kokie du teiginiai tai įrodo? Koks buvo šio nuosmūkio socialinis padarinys? (A2.3)

I teiginys *Provincijose viena kita šeima išsaugojo tėvoniją.*

II teiginys *Bajorija nebešaukiama nei į karo tarnybą, nei į Provincijos luomus, nei į visos karalystės Generalinius luomus*
Socialinis padarinys *Išaugo stambiosios finansinės ir prekybinės buržuazijos ekonominė galia ir įtaka, įgijama ir politinė įtaka.*

Remdamiesi B šaltiniu ir žiniomis, nurodykite pagrindinį Lenkijos karalystės ir LDK valdymo skirtumą. Kokias pasekmes tas skirtumas sukels abiejų valstybių istorijoje? (A1.3)

Skirtumas *Lenkijos Karalystė buvo luominė monarchija, o LDK – centralizuota monarchija.*

Pasekmės *Ilgainiui abiejose valstybėse augo bajorijos galia, daugėjo teisių karaliaus galios ir teisių mažėjimo sąskaita, kas silpnino valstybę.*

C šaltinyje aprašytas išūlus vasalo elgesys su karaliumi. Įvertinkite esminę aplinkybę, lėmusią grafo Adalberto išūlumą.

Aplinkybė *Feodalinis imunitetas sudarė sąlygas savo valdose stambiems feodalams jaustis nepriklausomais nuo karaliaus, vykdyti savarankišką vidaus ir net užsienio politiką.*

IV lygis

9. Sukurkite trumpą Šventosios Romos imperijos valdymo aprašymą. Padarykite išvadas, kodėl ši valstybė nesitransformavo į centralizuotą monarchiją. (C3.4)

Nuo Otono I laikų Vokietijos karalių rinkdavo septyni pasaulietiniai ir bažnytiniai kunigaikščiai: Mainco, Tryro ir Kelno arkivyskupai, Bohemijos (Čekijos) karalius, Reino grafas, Saksonijos kunigaikštis ir Brandenburgo markgrafas. Imperatoriumi išrinktasis karalius galėjo tapti tik tuo atveju, jei jį karūnuodavo Romos popiežius. Karaliaus (imperatoriaus) valdžia buvo nepaveldima, todėl buvo silpna ir labiausiai rėmėsi išrinktojo karaliaus asmeniniu autoritetu. Teisę sūnui paveldėti Imperijos sostą užtikrindavo tik nuolaidos smulkiesiems, ypač rinkimų teisę turintiems imperiją sudarančių valstybių valdovams. Vokietijos valdovo ekonominė galia buvo apribota pajamomis iš asmeninio domeno. Dėl nuolatinės kovos dėl investitūrų, miestai ir kunigaikščiai stiprina savo galią: jie įgyja teisę į savo kariuomenę, muitus ir kitus mokesčius, kaldinti pinigus ir savus teismus. Reformacijos metu, kai po Valtiečių karo sudaryta Augsburgo taika (1555 m.), imperijos žemėse neliko ir religinės vienybės.

Išvados

Vokietijos imperija neturėjo galimybės transformuotis į centralizuotą monarchiją, nes

1. valdovo valdžia buvo renkama;
2. dinastijos nebuvimas trukdė centralizuoti valdžią;
3. imperija buvo daugiatautė;
4. skyrėsi atskirų jos dalių tikėjimas (katalikybė ir protestantizmas);
5. įtempti santykiai su Romos popiežiumi;
6. imperiją sudarančių valstybių ir laisvųjų miestų separatizmas trukdė vienijimosi procesams.

10.

Išnagrinėkite istorijos šaltinį:

A šaltinis. Tloras Lionietis. Skundas dėl imperijos padalijimo (C2.4):

[...] nacija švietė visam pasauliui. Užsienio karalystės – graikai, barbarai, ir Lacijaus senatas – siuntė į ją pasiuntinius, Romulo gentis [...] – karalystės motina – buvo pajungta šiai šaliai; ten jos galva, stipria Kristaus parama, gavo savo diademą, kaip apaštališką dovaną (...) bet dabar nustumusi ši didi valstybė iškart neteko ir savo spindesio, ir imperijos vardo; valstybė, dar neseniai buvusi vieninga, padalinta į tris dalis, ir nieko jau negalima laikyti imperatoriumi; vietoj valdovo – smulkūs valdytojai, vietoj valstybės – tik vienas sklypelis. Dievo ganytojai, pratę susirinkti, nebegali daugiau padalytoje valstybėje rengti sinodų, nebėra liaudies susirinkimo, nebėra įstatymų. Kas gi nutiko tautoms prie Dunojaus, prie Reino, prie Ronos, prie Luaros ir prie Po? Visos jos, nuo seno sujungtos santaikos saitais, dabar, nutrūkus sąjungai, bus draskomos apgailėtinų kivirčių (...) tuo metu, kai imperija plėšoma į skutus, žmonės linksminasi ir vadina sandora tokią dalykų tvarką, kuri neužtikrina nė vienos iš sandoros gėrybių.

E. Bakonis. J. Janušas. Lietuva ir pasaulis. K. Šviesa. 2001. P.154

Papildomas B šaltinis. Britų istorikas N. Davies vertina Karolio Didžiojo imperijos suirimą

Karolio Didžiojo dvasia buvo vienijanti karalystės jėga. Dėl palikimo iškart susikibo jo sūnūs ir vaikaičiai. Daugybę kartų pasidalyta, valstybė greit subyrėjo. 817 m. Acheno dalybos sukėlė pilietinį karą; 843 metais, po ilgai trukusių šeimyninių skerdynių, Verdeno sutartimi valstybę į tris dalis pasidalino like gyvi jo vaikaičiai. Karolis Plikagalvis gavo vakarinę, romaniškąją, dalį – Neustriją, Akvitaniją, vakarinę Burgundiją ir Ispanijos marką. Italijos karaliui Lotarui I atiteko imperatoriaus titulas ir „Vidurinioji karalystė“, susidedanti iš Austrazijos, rytinės Burgundijos, Provanso ir Italijos. Liudvikas Vokietis gavo rytinę, smarkiai germanišką, imperijos dalį. Verdeno sutartis sukūrė ir būsimosios Vokietijos, ir būsimosios Prancūzijos branduolį. O „Vidurinioji karalystė“ taip ir liko amžinų nesutarimų tarp šių trijų paveldėtojų priežastimi. Tad Karolio Didžiojo galutinis palikimas yra ne tik trapios vienybės, bet ir nesibaigiančių kovų perspektyvos pavyzdys.

Davies N. Europa. Istorija, V. 2002, P. 317

Kokiam įvykiui skirtas šis dokumentas? Nurodykite jo datą.

Įvykis *Karolio didžiojo imperijos padalijimas Verdeno sutartimi*

Data 843 m.

Kokio luomo dokumento autorius? Dviem argumentais atsakymą pagrįskite.

Luomas *Dvasininkas*

I argumentas *Buvo raštingas*

II argumentas *A šaltinyje daug dėmesio skiriama bažnytiniais reikalams*

Kas yra nacija ir „Romulo gentis“, minimos A šaltinyje?

Nacija *Frankai*

Romulo gentis *Italai*

Paaškindite pabrauktus žodžius. Apie kokią istorinę asmenybę kalbama šaltinyje?

Asmenybė *Karolis Didysis*

Paaškinimas *A šaltinyje minimas Karolio karūnavimas Romos imperatoriumi 800 m.*

A šaltinyje yra minimos trys dalys, kurios vėliau tapo trijų reikšmingų šiuolaikinės Europos valstybių branduoliu.

Įvardinkite šias tris valstybes

Valstybės *Prancūzija, Vokietija, Italija*

Remdamiesi paskutiniu A šaltinio sakiniu, įvertinkite autoriaus požiūrį į aprašomą įvykį? Kokio aspekto šaltinio autorius nesugebėjo įvertinti? Kokia politinė idėja vis dar buvo gyva IX a. išsilavinusių žmonių sąmonėje? Paaškindite tos idėjos priežastis.

Požiūris *Nepasitenkinimas ir apgailėstavimas dėl Karolio Didžiojo imperijos dalybų.*

Aspektas *Karolio Didžiojo imperijoje prasidėjo prancūzų, vokiečių ir italų tautų formavimasis.*

Politinė idėja *Vieningos ir stiprios Romos imperijos*

Idėjos priežastys *Buvo dar sąlyginai nedaug laiko praėję, nuo Vakarų Romos imperijos žlugimo. Imperija asocijavosi su taikiu ir pasiturinčiu gyvenimu ir krikščionybės lopšiu, jos gynėja ir platintoja.*

Palyginę A šaltinio ir papildomo B šaltinio tekstus, išskirkite viduramžių ir šių laikų įvykių vertinimo panašumus ir skirtumus. Padarykite išvadą, kokios dvi esminės priežastys lėmia šiuos skirtumus

Panašumai *Abu šaltiniai aptaria tuos pačius istorinius faktus.*

Skirtumai *A šaltinyje pateikiamas subjektyvus Karolio Didžiojo imperijos padalijimo vertinimas, o istoriko N. Davies'o tekstas labiau yra objektyvus, informatyvesnis, o vertinimas orientuotas į ateities įvykius, taip parodant sąsajas su šiais laikais.*

Išvada *Abiejų šaltinių skirtumus lėmė nuostatos, kuriomis vadovaujasi autoriai. A šaltinio autorius vadovavosi imperiniais ir bažnytiniais įvykių vertinimo motyvais, o B šaltinis yra mokslinio pobūdžio.*

Temos apibendrinamoji užduotis III lygis (A3.3).

Pasirinkti vieną iš temos „Ikimodernių laikų Valstybė“ istorinių asmenybių ir įvertinti ją pagal šiuos kriterijus:

- i. asmenybės veiklos asmeninius motyvai,
- j. asmenybės charakteristika,
- k. valstybės politika,

- l. to meto pasaulėžiūra,
- m. asmenybės reikšmė įvairioms socialinėms grupėms,
- n. skirtingi to meto ar dabarties požiūriai (interpretacijos) į pasirinktą istorinę asmenybę,
- o. asmenybės svarbos, veiklos rezultatų vertinimas,
- p. istorinės asmenybės vertinimo sąlygiškumas, atsižvelgiant į istorines aplinkybes ar socialines sąlygas, jų nulemtas vertinimas iš įvairių perspektyvų.

Istorinės asmenybės:

7. Jonas Bežemis,
8. Karolis Didysis,
9. Liudvikas XIV,
10. Otonas I,
11. Pilypas IV Gražusis,
12. Vilhelmas Oranietis

Rekomendacijos mokytojui: mokiniui būtina susidaryti biografijos planą, mokytojas rekomenduoja literatūrą/šaltinius, būtinus biografijai parašyti.